

Här finns genier så det förslår i

av Tor Englund

I boken *Örkesvisorö* från 1944 beskriver Nils Ferlin ett antal yrkesutövare och på sid 17 kommer en tidningsredaktör i Klara till tals. Han får vara ett exempel på en av alla de redaktörer som Klaras författare ó även Ferlin - gick till för att nasa några dikter eller kanske någon novell. Den stackars redaktören säger apropå alla dessa författare och deras alster:

*Var ska man sluta, var ska man börja
med denna smörja ó det kan man spörja,
med dessa vagnslaster dilleri
på både prosa och poesi?*

*Den ene mer än den andre galen;
från Vilhelmina till Apladalen
de kommer hit för en karriär
som ó lindrigt sagt, problematisk är.*

*Jag råder dem att tillbaka fara
från allt som lockar hos oss i Clara.
Här finns genier så det förslår
i både femti och hundra år.*

Och genier fanns verkligen bland de författare som höll till i det gamla Klara i Stockholm, bl a fanns där två blivande nobelpristagare i litteratur, ett antal blivande ledamöter i Svenska Akademien och en mängd andra författare som skulle komma att sätta avtryck i den svenska litteraturhistorien. Jenny Westerström har behandlat många av dessa författare i sin bok: *Klara var inte Paris*, 2006. Förutom författare fanns det också målade konstnärer och grafiker i Klara för att inte tala om skådespelare och trubadurer. Många av dessa bildkonstnärer, sångare och aktörer är i dag berömda.

Men det fanns i denna krets av öKlarabohemerö också genier som i dag nästan helt fallit i glömska. Där fanns till exempel Carl Elof Svenning, språkgeniet som behärskade ó förutom engelska, tyska, franska, italienska och spanska ó även ryska, polska, arabiska, indiska, armeniska, vietnamesiska, hindu, urdu och en mängd smärre språk som bara talades av ett antal folkstammar i Sibirien. Han hade nämligen hört att de hade så fantastiska sagor och dessa ville han läsa på originalspråken och inte genom översättningar. Han översatte från ryskan författare som Pusjkin och Gogol och själv skrev han sonetter på engelska. Svenning var även en stor förespråkare för esperanto och han har till detta konstspråk översatt flera svenska författare. Hans specialitet var dock orientaliska språk och han har översatt en mängd böcker direkt från originalspråken till svenska, och han grundade i början av 1950-talet öInternationella bokklubbenö vars syfte var att introducera utländsk litteratur - framför allt från Orienten ó för en svensk publik.

En annan av dessa i dag glömda genier var Henning Rydqvist och hans konst var inte det skrivna ordet utan det talade. Var och en som träffat Rydqvist kan vittna om hans flödande talekonst som kunde få vem som helst att tro på det han sa ó även om man visste att han hade fel så trodde man på något sätt ändå på det han påstod. Han kom av klarabröderna att kallas Debattcharmören och hans arena var under 1930-talet det gamla Folkets Hus på Barnhusgatan. Där ägde många offentliga debatter rum och ämnena var otaliga ó allt från den önyaö orimmade dikten till lagstiftning, brott och straff. Man debatterade alla den tidens frågor: abortlagstiftning, politik, nazism och kommunism, veckopressen, modern konst osv osv. Rydqvist var som klippt och skuren för alla dessa debatter ó även om han inte behärskade alla ämnen kunde han tala och det räckte långt. För tala kunde han och han hade tusen infallsvinklar på problem. Hans motståndare i dessa debatter var ofta en annan intressant debattör: Charlie Almlöf. Många gick till dessa möten på Folkets Hus för att höra dem och andra debattera för det var inte bara intressant och informativt utan ofta också stor underhållning.

En gång hade Rydqvist på Folkets Hus inlett en debatt ó av vilket slag är ej närmare känt - med att under ett långt anförande säga sin mening i den fråga som skulle debatteras, och han verifierade sin uppfattning med en mängd slående exempel så att alla förstod att det inte kunde vara på något annat sätt. Efter denna inledning frågade Emil Manus, som då satt ordförande, om det var någon i publiken som hade en annan mening och i så fall ville bemöta Rydqvist. Det var helt tyst i salen - ingen ville gå upp i talarstolen och säga emot för det fanns helt enkelt inget att tillägga, allt var ju sagt. Manus blev nu orolig för att det inte skulle bli någon debatt och tittade sig hjälplöst omkring i salen men det var fortfarande tyst. Då harklade sig Rydqvist, steg återigen upp i talarstolen och inledde sitt nya anförande med: ö! motsats till föregående talare har jag en helt annan uppfattning. Han har ju missförstått allting och det ska jag nu visa.ö Därefter smulade han sina egna argument sönder och samman ett efter ett och gick på djupet in på vad denne talare, dvs han själv, inte hade begripit varefter han vältaligt under lång tid lade ut texten om hur allt egentligen låg till. Publiken kunde inte annat än skratta och applådera.

Rydqvist kom från Skåne och var till yrket trädgårdsmästare men det gebitet hade han nu lämnat för att söka sin utkomst i Stockholm. Han hamnade snart i Klara där han kom in i gruppen av de författare och bildkonstnärer som höll till på Café Cosmopolite och andra näringsställen som till exempel Pilen, Tennstopet och Mona-Lisa. Han hade tusen idéer om allting. Han hade idéer om hur han skulle reformera balettkonsten, hur han skulle bli en stor skulptör då han kände öhur leran lyder mina händerö, hur han skulle bli en ny författare osv osv. Men inget av detta blev tyvärr av.

Liksom många andra i Klaras konstnärsgång lämnade Rydqvist till slut Klara. Han hade kommit att förälska sig i Norrland då han under flera somrar fotvandrat i den svenska fjällvärlden. Han hade tagit kontakt med Oscaria som skänkt honom skor för att på så sätt sponsra hans vandringar i Sverige. Han berättade en gång vältaligt hur han gått över fjällen och in på den norska sidan samtidigt som han utantill deklamerat långa stycken av Hamsun för de norska fjälltopparna. Då och då hade han passerat någon norsk säter och träffat på norske piger som, säkert förvånade, fick höra Rydqvist på hemjord norska, med skånsk brytning, deklamera Ferlin, Martinson och långa stycken ur öSultö av denne Hamsun. Då Rydqvist hade stort kvinnotycke blev han ofta inviterad att delta i det enkla säterlivet.

I slutet av 1950-talet öppnade han ett trädgårdsmästeri i Örnköldsvik och det blev snart Norrlands största. Han tog kontakt med Mo-Domsjö och blev snabbt bekant med cheferna på stället. Dessa skänkte honom ó efter det han vältaligt talat om för dem vilken bra affär de på så sätt skulle göra ó virke, spånskivor, fönster mm till hans trädgårdsmästeri och han fick även när han så behövde låna fabriken bilar. Rydqvist lade sin verksamhet till Örnköldsviks södra infart alldeles intill E4-an och det var ett ypperligt läge.

Rydqvist blev ibland anklagad för att vara dyr på sina varor varför han satte in stora annonser i de norrländska tidningarna där han bemötte sina belackare med: öMan säger att jag är dyrast i Norrland. Det är alldeles sant. Kom in till mig så förstår ni varför.ö

I början av 1960-talet skulle riktningen av E4-an vid Örnsköldsvik dras om och den skulle nu läggas rakt över Rydqvists stora trädgårdsodlingar. På stadskontoret blev man dock överraskad. Enligt kartan fanns det på denna plats inte någon trädgårdsmästare med några odlingar men alla visste ju att där låg ett stort trädgårdsmästeri. Det visade sig då att Henning Rydqvist helt fräckt hade byggt sitt trädgårdsmästeri på stadens egen mark utan byggnadslov och utan att prata med någon om det och där hade det legat år efter år utan att någon hade funderat över något byggnadstillstånd eller andra trivialiteter. Givetvis blev det åtal och Rydqvist beslöt att fungera som sin egen advokat och det gjorde han nog rätt i. Han blev ó efter ett fantastiskt försvarstal ó inte bara frikänd utan han fick också ett stort skadestånd för att man blev tvungen att riva hans trädgårdsmästeri. Efter detta öppnade han en skrivbyrå där han åtog sig att deklarerera åt bönderna i trakten och han blev mycket populär hos sina kunder speciellt som han sa: öAndra brukar fråga efter hur mycket du har tjänat så räknar de ut skatten men jag säger i stället: Hur mycket vill du betala i skatt så räknar jag ut inkomsten.ö En tvivelaktig metod som många dock snabbt tog till sitt hjärta.

År 1969 avled Henning Rydqvist. Om honom kan sägas: Inte bara väl rutet utan framför allt utomordentligt väl talat.